

PROFESSIONAL TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR
YO'NALISHLARI

Jololov Tohirjon Ortikovich

To'ra'qo'rg'on agrotexnologiyalar texnikumi direktori.

jololovtohirjon65@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17521780>

Annotatsiya. Mazkur maqolada professional ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, mehnat bozori talablariga mos kadrlar tayyorlash, ta'lim mazmunini innovatsion yondashuvlar asosida yangilash, raqamli transformatsiya va xalqaro integratsiya jarayonlarining ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish, ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish, uzluksiz ta'lim tamoyillarini mustahkamlash hamda ta'lim sifatini baholash tizimini takomillashtirish kabi ustuvor yo'nalishlar keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: professional ta'lim, innovatsion ta'lim, mehnat bozori, raqamli transformatsiya, uzluksiz ta'lim, malaka tizimi, xalqaro integratsiya.

Аннотация. В статье подробно анализируется важность модернизации системы профессионального образования, подготовки кадров, отвечающих требованиям рынка труда, обновления содержания образования на основе инновационных подходов, цифровой трансформации и процессов международной интеграции. Также подробно освещаются такие приоритетные направления, как повышение квалификации педагогических кадров, развитие образовательной инфраструктуры, укрепление принципов непрерывного образования и совершенствование системы оценки качества образования.

Ключевые слова: профессиональное образование, инновационное образование, рынок труда, цифровая трансформация, непрерывное образование, система квалификаций, международная интеграция.

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the importance of the modernization of the professional education system, training personnel in line with the requirements of the labor market, updating the content of education based on innovative approaches, digital transformation and international integration processes. It also extensively covers priority areas such as improving the professional skills of teachers, developing educational infrastructure, strengthening the principles of continuing education, and improving the system for assessing the quality of education.

Keywords: professional education, innovative education, labor market, digital transformation, continuing education, qualification system, international integration.

Kirish

Bugungi globallashuv, raqamli iqtisodiyot va texnologik o'zgarishlar sharoitida professional ta'lim tizimini modernizatsiya qilish har bir davlat uchun strategik zaruratga aylanmoqda. Zamonaviy iqtisodiyotning muvaffaqiyati, avvalo, mehnat bozorida raqobatbardosh, kasbiy malakaga ega, kreativ fikrlaydigan mutaxassislarni tayyorlashga bog'liq.

Shu boisdan ham O'zbekiston Respublikasida professional ta'lim tizimini isloh qilish, uni xalqaro standartlarga moslashtirish, yangi ta'lim dasturlarini ishlab chiqish hamda ishlab chiqarish bilan integratsiya qilish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

2020-yildan boshlab “Professional ta’lim to’g’risida”gi qonun va Prezident farmonlariga muvofiq, o’rta maxsus, kasb-hunar va texnikumlar faoliyatini yaxshilash, o’quv dasturlarini mehnat bozori talablari bilan uyg’unlashtirish, “dual ta’lim” modelini joriy etish jarayonlari jadallashdi. Bularning barchasi professional ta’limni rivojlantirishda ustuvor yo’nalishlarni belgilab beruvchi konseptual asosni shakllantiradi.

1. Mehnat bozori ehtiyojlariga moslashuv va iqtisodiy integratsiya

Professional ta’limning asosiy maqsadi – real iqtisodiyot tarmoqlari uchun malakali mutaxassis tayyorlashdir. Shu sababli, ta’lim tizimi mehnat bozoridagi o’zgarishlarni tezda aniqlay olishi va ularga moslasha olishi kerak.

Bunda:

1. **Kasb standartlari** ishlab chiqilishi va muntazam yangilanishi zarur;
2. **Korxona va ishlab chiqarish sub’yektlari bilan hamkorlik** asosida amaliy mashg’ulotlar tashkil etilishi;
3. **Dual ta’lim tizimi** – o’quvchi vaqtining ma’lum qismini ishlab chiqarishda, qolgan qismini ta’lim muassasasida o’tkazadi;
4. **Bandlik markazlari va mehnat birjalari bilan hamkorlik** orqali bitiruvchilarni ish bilan ta’minlash mexanizmlari ishlab chiqilishi lozim.

Misol uchun, O’zbekiston avtomobilsozlik, kimyo va to’qimachilik sanoati sohalarida faoliyat yuritayotgan korxonalar hozirda professional ta’lim muassasalari bilan bevosita hamkorlik asosida yangi mutaxassislik yo’nalishlarini shakllantirmoqda.

2. Ta’lim mazmunini modernizatsiya qilish va innovatsion yondashuvlar

Professional ta’limda o’quv dasturlarining **modullashtirilgan** tuzilishi ta’limning moslashuvchanligini oshiradi. Har bir talaba o’z qiziqishi va kasbiy maqsadlariga mos modulni tanlash imkoniyatiga ega bo’ladi. Shuningdek:

✚ **Innovatsion ta’lim texnologiyalari** – “STEAM”, “project-based learning”, “case-study”, “blended learning” kabi uslublar keng joriy etilishi kerak;

✚ **Raqamli platformalar** orqali nazariy darslar onlayn formatda o’tkazilib, amaliy mashg’ulotlar esa laboratoriya sharoitida tashkil etiladi;

✚ **Kredit-modul tizimi** kiritilishi ta’lim natijalarini xalqaro baholash tizimiga yaqinlashtiradi.

Bu yo’nalish bo’yicha Germaniya, Janubiy Koreya va Finlyandiya tajribalari o’rnak sifatida olinmoqda.

3. Pedagog kadrlar salohiyatini oshirish

Professional ta’lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan biri – bu o’qituvchi kadrlarning kasbiy va metodik tayyorgarligidir. Bugungi kunda har bir pedagog zamonaviy AKT vositalaridan foydalanishni bilishi, innovatsion pedagogika va psixologik yondashuvlarni o’zlashtirishi, o’quvchilarda ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va amaliy muammolarni hal etish ko’nikmalarini shakllantira olishi kerak. Davlat tomonidan pedagoglarning malaka oshirish kurslari, xorijiy stajirovkalar, grant dasturlari orqali o’qituvchilarning ilmiy salohiyatini oshirish choralari ko’rilmoqda.

4. Ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish va raqamlashtirish

Zamonaviy professional ta'lim o'quv jarayoni uchun **texnik baza** muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan:

- ✓ Yangi **o'quv-laboratoriya markazlari, innovatsion sinflar, texnoparklar** barpo etilmoqda;
- ✓ **Virtual laboratoriyalar va simulyatsion dasturlar** joriy qilinmoqda;
- ✓ **Elektron ta'lim tizimlari (LMS)** orqali o'quvchilar mustaqil ishlash imkoniga ega bo'lishmoqda.

Bu esa nafaqat o'qitish samaradorligini oshiradi, balki masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi.

5. Uzluksiz ta'lim va hayot davomida o'qish konsepsiyasi

Zamonaviy dunyoda bilimlar tez eskiradi, shuning uchun ta'lim jarayoni doimiy yangilanishni talab qiladi. Uzluksiz ta'lim tamoyili quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. Ishlab turgan mutaxassislar uchun **qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslari**;
2. Onlayn va qisqa muddatli **sertifikat dasturlari**;
3. O'qish imkoniyati cheklangan shaxslar uchun **inklyuziv ta'lim**.

Bu yondashuv jamiyatda "hayot davomida o'qish" madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

6. Ta'lim sifatini baholash va monitoring tizimini takomillashtirish

Professional ta'lim muassasalarida sifat nazorati tizimi shaffof va natijaga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Buning uchun ichki va tashqi baholash tizimlari; akkreditatsiya mexanizmlari; ta'lim natijalarini o'lchash indikatorlari joriy etilishi zarur. Sifat monitoringi ta'lim muassasasining rivojlanish darajasini aniqlaydi hamda raqobatbardoshlikni oshiradi.

7. Xalqaro hamkorlik va global integratsiya

Professional ta'limni rivojlantirishda xalqaro tashkilotlar – UNESCO, ILO, ETF va boshqa institutlar bilan hamkorlik katta ahamiyatga ega.

Xorijiy tajriba almashish orqali: **Ikki diplomli dasturlar, Xalqaro akkreditatsiya tizimlari, Talabalar va pedagoglar almashinuvi** keng yo'lga qo'yilmoqda. Bu jarayon O'zbekistonning ta'lim tizimini xalqaro me'yorlarga moslashtirishga yordam beradi.

8. Moliyalashtirish va resurslarni jalb etish mexanizmlari

Professional ta'limni samarali rivojlantirish uchun barqaror moliyaviy manbalar zarur.

Shuning uchun **Davlat-xususiy sheriklik** asosida texnikum va kollejlarni modernizatsiya qilish; **Grant va donor mablag'larini** jalb etish; Ta'lim muassasalarining **avtonom boshqaruv mexanizmlarini** kuchaytirish zarur. Moliyalashtirish tizimini diversifikatsiya qilish professional ta'lim muassasalarining barqarorligini ta'minlaydi.

9. Ijtimoiy va ma'naviy tarbiya komponenti

Professional ta'lim faqat kasbiy bilim emas, balki shaxsning **ma'naviy-axloqiy yetukligini** ham shakllantirishi kerak. O'quv jarayonida Milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, ekologik madaniyat, fuqarolik mas'uliyatini singdirish; yoshlarni ijtimoiy faol, tashabbuskor, sog'lom turmush tarziga yo'naltirish; tadbirkorlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish muhimdir.

Xulosa

Professional ta'lim tizimini rivojlantirish — bu nafaqat ta'lim islohoti, balki mamlakat iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining muhim omilidir. Ustuvor yo'nalishlar sifatida mehnat bozori bilan integratsiya, innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish, pedagoglar salohiyatini oshirish, raqamlashtirish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, uzluksiz ta'lim tamoyilini yo'lga qo'yish va ma'naviy tarbiyani mustahkamlash O'zbekistonning barqaror rivojlanish strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Kelajakda professional ta'lim tizimi inson kapitalining rivojlanishida, iqtisodiy o'sishda va ijtimoiy barqarorlikda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **“Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”** gi PQ-4319-son Qarori. — Toshkent, 2019-yil 6-may.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining **“Professional ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini tashkil etish to'g'risida”**gi 606-son qarori. — Toshkent, 2020-yil 19-oktabr.
3. Karimov A. **Professional ta'limni modernizatsiya qilishning zamonaviy yo'nalishlari.** — Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2022. — 214 bet.
4. European Training Foundation (ETF). **Vocational Education and Training Reform in Central Asia: Country Report on Uzbekistan.** — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021.
5. UNESCO. **Technical and Vocational Education and Training for Sustainable Development: Global Trends and Innovations.** — Paris, UNESCO Publishing, 2020.